

El català a les ones hertzianes

Lluís Jou Director general de Política Lingüística

■ El catalán en las ondas hercianas

Una de las prioridades del gobierno de la Generalitat desde 1980 ha sido la recuperación de la lengua catalana en todos los ámbitos de la vida pública, entre los que el espacio radiofónico tiene gran relevancia. En este artículo observamos qué incidencia tiene la última Ley de Política Lingüística en las emisoras de radio públicas y privadas.

■ Catalan on the radio waves

Since 1980, one of the priorities of the Generalitat has been to ensure that the Catalan language is used once again in all areas of public life, including radio, which is an extremely important field in this respect. This article considers the impact of the recent Law on Language Policy on public and private radio stations.

■ Le catalan sur les ondes hertziennes

Une des priorités du gouvernement de la Generalitat depuis 1980 a été la réintroduction de la langue catalane dans tous les domaines de la vie publique, y compris l'espace radiophonique, qui revêt une importance particulière. Cet article étudie les répercussions de la dernière loi de politique linguistique sur les radios publiques et privées.

Ningú no dubta de la importància dels mitjans de comunicació social en la vertebració de l'imperceptible conjunt de complicitats que constitueix una identitat col·lectiva.

N'hi ha prou amb recordar fins a quin punt als catalans ens són indiferents, generalment, els discursos del president de la república francesa, la reforma fiscal dels Països Baixos, els resultats de la lliga de futbol d'Alemanya o les relacions socials dels personatges de la televisió de la Gran Bretanya. I, en canvi, amb quin interès seguim, per exemple, l'elaboració de la Llei de Política Lingüística, els partits que guanya o perd el Barça, la modificació de l'IRPF o les nostres campanyes electorals!

No és solament pel fet de la proximitat dels referents de les notícies que ens n'interessen unes i ens resulten indiferents unes altres, sinó també pel tractament i la prioritització que en fan els mitjans de comunicació de cada país. Per això és tan important per a un país disposar de mitjans propis i arrelats.

Si la llengua és l'instrument bàsic de la comunicació i de la transmissió de les notícies i dels coneixements, també és bàsica en els mitjans de comunicació. Seria possible que el conjunt d'emissores de ràdio de França emetés en rus? Seria acceptable que tots els diaris italians fossin escrits en suec? És evident que no. Gairebé ningú no els escoltaria ni els compraria. La llengua esdevé part essencial, doncs, del fenomen comunicatiu i element fonamental en aquella vertebració imperceptible de complicitats que esmentava al començament.

La situació de la llengua catalana a Catalunya és, però, diferent de la d'altres llengües als seus respectius territoris. A Catalunya, avui, tothom sap el castellà per raons ben conegudes de la nostra història recent, com són l'exili massiu de l'any 1939, la prohibició de l'ensenyament i de l'ús públic del català i l'ús obligatori del castellà en exclusiva a l'Administració, l'exèrcit i la policia, l'escola i els mitjans

de comunicació dels anys de la dictadura, i la immigració massiva dels anys cinquanta i seixanta.

Duran molts anys tots els mitjans de comunicació, i amb aquests la ràdio, van ser exclusivament en castellà. Això impedia als ciutadans rebre informació en català i, a més, va comportar l'entrada de la llengua castellana a totes les llars del país. La ràdio (i també la televisió) es van convertir, doncs, en un element importantíssim de difusió del castellà a Catalunya però, sobretot, de desnacionalització del país. Per això les primeres emissions en català de Ràdio 4 van tenir el valor simbòlic que encara es conserva en la memòria de tots.

Una de les prioritats del Govern de la Generalitat des de 1980 ha estat el de la recuperació de la llengua catalana en tots els àmbits de la vida pública, entre els quals l'espai radiofònic tenia una gran importància.

Paper fonamental de la ccrtv

Així, l'any 1983 la Llei de Normalització Lingüística va establir que els mitjans de comunicació de la Generalitat emetrien normalment en català. Era ben clara la necessitat de disposar de mitjans potents i arrelats que fessin present la llengua catalana a l'àmbit comunicatiu. La Llei 10/1983, de 30 de maig, de creació de l'ens públic de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, va fer possible la posada en funcionament de TV3 i de Catalunya Ràdio. Avui tothom està d'acord a reconèixer el paper fonamental que tant l'una com l'altra han tingut en la difusió del coneixement del català a tota la població i en l'extensió de l'ús de la llengua catalana a molts àmbits en què, sense aquests mitjans, hauria tingut un accés difícil.

L'article 25 de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, consolida el sistema de mitjans de comunicació institucionals que preveia la Llei de Normalització Lingüística i estableix que en els mitjans gestionats per la Generalitat i les corporacions locals la llengua normalment emprada ha de ser la catalana.

Ara bé, malgrat l'èxit de les emissores institucionals, segons l'estudi de Josep M. Martí «La ràdio a Catalunya», el conjunt d'emissores generalistes, incloses Catalunya Ràdio i Ràdio 4, programa en català només el 30% del temps total d'emissió. Igualment, les dades d'audiència situen en primer lloc les emissores de Catalunya Ràdio però, en conjunt,

adverteixen que la presència del català a l'audiència és encara molt inferior al 50 %. Cal tenir en compte en aquest punt que les emissores integrades en cadenes estatals emeten principalment en llengua castellana, sobretot a les hores de màxima audiència.

Aconseguir que, d'una manera progressiva i en un període de temps raonable, es capgiri la situació és un dels objectius de la Llei de Política Lingüística i serà una fita important per a la difusió social de la llengua catalana en tots els sectors socials.

És per això que l'article 26 de la Llei de Política Lingüística incideix també en les emissores de ràdio privades de concessió de la Generalitat, tot establint quotes d'emissió per tal de garantir l'ús de la llengua catalana en el 50 % del temps i quotes del 25 % de cançó catalana en el temps d'emissió de música cantada.

El Decret 269/1998, de 21 d'octubre, del règim jurídic de les concessions per a la prestació del servei de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència per a emissores comercials, ha fet el desplegament de l'article 26 de la Llei.

Aquest Decret té 15 articles i 10 disposicions addicionals, transitòries i finals, i té per objecte, a més, tres aspectes tècnics i jurídics com l'adaptació a les Lleis estatals 13/1995, de 18 de maig, de contractes de les administracions públiques, i 11/1998, de 24 d'abril, general de telecomunicacions.

La quota d'emissió en català

Pel que fa a la quota d'emissió en català, el seu article 6.6 estableix l'obligació del concessionari d'usar la llengua catalana en les seves emissions de manera que, com a mínim, un 50 % del temps d'emissió sigui en llengua catalana i que l'ús del català s'ha de distribuir equitativament en totes les franges horàries.

Això no obstant, les emissores que actualment formen part de cadenes d'abast estatal podran excloure de l'obligació d'emetre en català fins a un màxim de sis hores consecutives, que no computen per a l'establiment de la base de càlcul de la quota.

L'obligació d'emetre almenys el 50 % del temps en català només és efectiva per a les emissores de nova concessió i per a les que renovin la concessió que ja tenien, de manera que l'aplicació de la nova normativa serà gradual i progressiva. Ja s'ha convocat el concurs

per a la concessió d'un total de 39 emissores per al dia 9 de novembre.

Això no obstant, la disposició transitòria primera preveu que el Govern pot autoritzar que l'aplicació de la quota d'emissió entri en vigor simultàniament a totes les emissores d'una cadena (i també a aquelles que ho sol·licitin ateses les característiques la seva audiència), si bé aquesta autorització comportarà que inicialment totes les emissores de la cadena emetin el 25 % del temps en català i que en un màxim de quatre anys arribin al 50 %.

Pel que fa a les quotes de cançó catalana i aranesa, l'article 6.7 del Decret, d'acord amb la Llei de Política Lingüística, estableix que els concessionaris han de garantir que en la programació de música cantada, com a mínim el 25% siguin cançons interpretades en llengua catalana o en aranès. Això no obstant, la Direcció General de Radiodifusió i Televisió pot autoritzar l'exclusió d'aquesta obligació a les emissores musicals especialitzades en música clàssica o folklòrica que ho sol·licitin.

La disposició addicional primera estableix que l'emissió de cançons catalanes o araneses en períodes de màxima audiència computa doble. També en aquest àmbit hi ha una normativa transitòria que permet que el Govern, a petició de la persona interessada, faculti l'aplicació progressiva de la quota en un període màxim de quatre anys, sempre que el primer any s'arribi al 10 % com a mínim i hi hagi

increments anuals de cinc punts sobre el total d'emissió de música cantada.

El Decret té en compte la realitat de l'aranès a l'article 6.6, que estableix que les emissores que tenen la seva zona de servei a la Vall d'Aran han de garantir una presència significativa de l'aranès i que la meitat del temps d'emissió en aranès es descompta del percentatge mínim d'emissió en català.

Per al desplegament de l'article 25 s'està elaborant un altre projecte de Decret del règim jurídic dels títols habilitants per a la prestació del servei de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència per a emissores de les corporacions locals, segons el qual la llengua normalment emprada per aquests mitjans serà la catalana i que també tindrà en compte l'aranès i la quota de cançó catalana.

Amb tot això, el Govern de la Generalitat pretén que la llengua catalana arribi a més ciutadans i hi arribi durant més temps. L'escriptor libanès Amin Maalouf escriu en el seu recent assaig *Les identités meurtrières* que la llengua, element determinant de qualsevol identitat, té la particularitat de ser alhora factor d'identitat i instrument de comunicació. Per això és important que sigui present a la ràdio: perquè embolcalli, en ones hertzianes, el paisatge del país i perquè arribi, per mitjà d'aquestes ones, amb la naturalitat amb què arriba l'aire a tots els ciutadans de Catalunya. **LLJ.**